

TEXTOS TEATRALS: UN DRAMA EN TRES ACTES

Joan Portell Rifà
escriptor i pedagog

Obertura

Reps una trucada de *Faristol*. T'encarreguen un article sobre l'edició de textos teatrals per a infants i joves en l'actualitat. Creus entendre l'encàrrec i aleshores busques i rebusques, gires i regires i, al final, excepte una honrosa excepció, gairebé ho pots resumir en una sola paraula: desert.

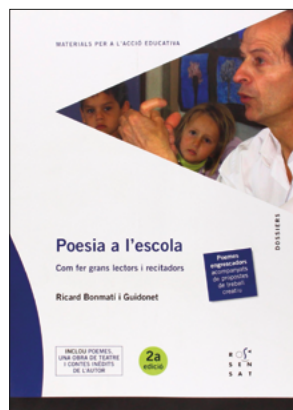
Acte primer, o de quan «qualsevol temps passat va ser millor»

Abans d'entrar en matèria és bo de fer una mirada enrere, i aleshores ens venen a la memòria dues col·leccions mítiques: «Galera Tramoia» i «Galera Tramoïeta», dues col·leccions de textos teatrals breus que al tombant de segle van oferir a un preu assequible –no superava els 4 euros per títol– obres d'autors com William Shakespeare, Charles Dickens, Molière o els germans Grimm, en una edició prou acurada –amb tapes en color i il·lustracions a l'interior–, per ser llegits i/o representats. Era una oferta prou atractiva que, malauradament, no va tenir «l'acollida esperada», segons paraules dels mateixos editors,

malgrat que totes dues es promocionaven com «la col·lecció que vol fer créixer entre els joves el cuquet del teatre», i ho remataven amb un seguit de bones intencions: «El teatre és literatura en tres dimensions. És un joc de simulació, un assaig sobre els comportaments i les circumstàncies que envolten les vivències d'infants, dones i homes. És penetrar l'ànima de la condició humana. Fer teatre és, a més, aprendre a treballar en equip des d'una activitat lúdica altament gratificant.» Potser és que oblidava que el teatre no sols es pot representar sinó que també es pot llegir i compartir-ne la lectura?

Aquelles col·leccions, ja descatalogades, van donar el relleu a alguna proposta posterior, autèntics miratges en el desert. Així, trobem el recull de sis obres teatrals, d'autors com Xavier Vernetta o Ricard Bonmatí, que va publicar l'editorial vigatana Eumo l'any 2008 amb el títol de *Ens entenem! Sis obres de teatre de petit format* («Didàctiques i Complement», 31). O l'extinta editorial Cadí, que també va aportar el seu gra de sorra amb alguns textos teatrals editats a la primera dècada del segle XX, com *La llegenda de Sant Jordi* o *Pizza tres Alices (No perdem el cap)*, a la col·lecció «Llegir És Viure». També cal anomenar alguna obra publicada en les pàgines d'alguns títols de la col·lecció «Dossiers» de Rosa Sensat, com són els textos inclosos en els llibres de Ricard Bonmatí –*Poesia a l'escola*– (Barcelona, 2008) i d'Ignasi Roda –*El teatre en l'educació*– (Barcelona, 2010).

Però si hi ha algú que manté l'esperança des de fa dècades, la flama encesa dels textos teatrals, aquesta és l'editorial Bromera. La seva perseverança és tan gran que hem cregut adient dedicar-li un espai propi entrevistant Gonçal López-Pampló, director de la col·lecció «Micalet Teatre», que té tant d'èxit que va dur a la creació d'una sèrie anàloga a Algar, en castellà, batejada com «Caletín Teatro», i fa molt poc s'ha inaugurat una col·lecció semblant anomenada ...

- «La Formiga Teatrera», orientada al mercat estrictament català, a Animallibres.

Acte segon, o retrat d'un present desesperançador

És evident la rellevància que té la lectura de textos teatrals a les escoles: «Són ideals per aprendre entonació, amb textos que poden anar des dels petits poemes gestuals i teatralitzats per als més petits fins a les obres teatrals per als més grans, amb els quals podem organitzar autèntiques obres de teatre interdisciplinàries. Cito d'exemple les obres de teatre que anualment organitzen escoles com Arc Iris o Estel, de Barcelona, on la llengua, la plàstica, la música i altres àrees hi són implicades. I és que amb el teatre fins i tot és més fàcil entendre la gramàtica!», ens apunta l'escriptor Ricard Bonmatí amb un entusiasme encomanadís. I aleshores, si tot això és cert, potser que ens preguntem: on són els textos teatrals a les escoles?

És conegut per tothom que els plans de lectura escolars i els instituts programen una lectura trimestral, gairebé sempre centrada en textos narratius i alguna vegada en un recull de poemes. Aquests plans, a vegades fins i tot dissenyats pels mateixos segells editorials que no disposen d'oferta de peces teatrals, no programen mai textos dramàtics. I és que encara es té la idea que no hi ha motiu perquè el teatre entri a l'escola si no és per ser representat.

Si mirem el panorama amb més perspectiva, ens adonarem que, per contra, resulta que les arts escèniques al nostre país tenen una vitalitat que, en paraules d'Abigail Ballester, gerent de l'Associació Professional de Teatre per a Tots els Públics, ens fa «referents a Espanya i a Europa». Però, aleshores, on són els textos de les obres que programen les més de setanta companyies que conformen l'associació? Com és que aquests textos no arriben al públic en general i, per extensió, a l'escola o a l'institut? I la resposta ens la torna a donar Ballester: «Les companyies poden fer rodar el seu text més de quinze o divuit anys, però no el posen mai per escrit, ja que el van enriquint sessió a sessió. Potser l'acaben representant més de cinc-cents o sis-cents vegades, i al final les comes ja no són al mateix lloc.» I és que per a aquestes companyies el teatre és un art viu, dinàmic i canviant que comporta textos poc estables.

Sí, però aquests textos deuen haver nascut d'algun lloc? Semblaria que cada companyia és molt gelosa de la seva feina –pensem que li pot donar el pa que menja durant més d'una dècada– o, així mateix, que tampoc no el valora prou per convertir-lo en un text estable editat, negre sobre blanc, en un llibret.

Però, i si fem números? Quan una obra ha rodat per centenars de teatres, amb milers d'espectadors, per què no potenciar que l'espectador infantil pugui recordar l'experiència viscuda tot rellegint-la? Per descomptat que pot ser una versió adaptada, fins i tot reduïda, però digueu-me ara quants àlbums o quants llibres de narrativa infantil aspiren a tenir milers de lectors. Pensem-hi.

És cert que hi ha teatres que això ja ho proposen, com el Teatre Nacional de Catalunya –col·lecció «Teatre Reunit»–, però l'oferta només es dona per a textos del teatre d'«adults», com el *Decameró*, *La nit de la iguana* o *Galatea*. És que el teatre infantil és teatre de segona i no mereix ser editat? És que els infants no tenen el dret de poder gaudir de la funció més enllà de la seva posada en escena?

Acte tercer, o de quan el futur pot ser millor

Potser una de les solucions és la que ens apunta Cristina Cazorla, directora artística de Puça Espectacles: «Manca un cert suport per a l'edició de textos teatrals amb la possibilitat de traspasar-los a l'escola, on podria intervenir-hi l'administració via Institut Català d'Empreses Culturals. Hi ha molta edició casolana, amb els defectes de qualitat que això suposa, i patim d'un excés de fotocòpia.»

I dialogant amb Cazorla hem pogut constatar que a la sortida del teatre de l'exitós musical *El petit príncep* l'espectador també podia adquirir el CD amb les cançons i el llibre de Saint-Exupéry, cosa que el feia un bon complement a la facturació de l'espectacle. Però per què aquesta acció de màrqueting no es dona en moltes altres obres on el públic hi és

captiu? Potser és que escena i edició són camins paral·lels que fins avui només en comptades ocasions han anat plegats. Cal recordar que no és impossible, i com a mostra un botó amb l'obra de Mercè Company i Agustí Asensio *La Nana Bunilda menja malsons* («Mars», 2011), portada a escena per la companyia Charly Trama, cas en què es va vendre amb èxit el llibre que va donar peu a l'obra.

Així doncs, per trobar la sortida a l'atzucac seria bo que diverses accions comencin a fer camí a l'una:

- que els centres educatius llegeixin –i no sols representin– textos teatrals en els seus plans de lectura,
- que les companyies teatrals tinguin la voluntat de difondre i editar les seves obres
- i que el món de l'edició sigui la baula que uneixi ambdues cadenes.

Potser aleshores, d'aquí a deu o vint anys, hagi començat a florir el desert. •

La raquítica edició de textos teatrals per a infants i joves ens obliga a pujar als altars una col·lecció com és «Micalet Teatre» (Bromera). És per això que entrevistem el seu director literari, **Gonçal López-Pampló Rius**:

Faristol: Què i per què «Micalet Teatre»?

Gonçal López-Pampló: La col·lecció comparteix el nom amb la seua germana de narrativa i poesia (és a dir, «El Micalet Galàctic»), però és, a tots els efectes, una col·lecció independent i de ple dret. Com a editor, em satisfà profundament constatar que el compromís d'Edicions Bromera amb el teatre és reeixit i constant gràcies a col·leccions com aquesta, que tenen una acollida excel·lent entre el públic escolar, a més d'una presència en llibreries superior al que es podria pensar. Així, un títol com *Joan, el Cendrós*, de Carles Alberola i Roberto García, se situa entre els llibres més venuts de la història de Bromera en termes absoluts, fins al punt que ha esdevingut un clàssic per a moltes generacions de lectors i lectores.

F: Què hi trobarem?

GLP: A hores d'ara, la col·lecció té cinquanta-sis títols, entre els quals predominen les obres originals en llengua catalana, sobretot d'autores i autors valencians, tot i que hi ha un bon grapat d'adaptacions de clàssics de la literatura i la cultura universal, a més d'uns quants títols d'autors catalans (el més recent, *Una caca de pessebre*, de Xavier González-Costa, de Berga). El criteri de selecció és el mateix que inspira la col·lecció des del primer moment: donar eixida a la creació de teatre infant-

til en la nostra llengua i fer costat a les sales i les companyies que programen teatre infantil en valencià.

F: I els originals, d'on surten?

GLP: Una via de captació d'originals són els premis literaris (actualment, el Xaro Vidal de Carcaixent i el Premi Escalante de Teatre Infantil, tots dos de caràcter públic). L'altra, òbviament, és la publicació d'obres que s'ajusten a les nostres expectatives editorials i que els autors ens envien directament. En aquest sentit, estic molt content d'haver contribuït a la creació d'un

personatge com ara Empar, de Fani Grande, un altre dels èxits de la col·lecció des que vam publicar *Empar, fallera major infantil*.

F: Quines perspectives de futur teniu?

GLP: A mitjà termini, el nostre objectiu és mantindre la col·lecció amb un ritme de publicació d'entre dos i tres títols cada any. Prompte publicarem una obra de Joan Nave i Emma Lobo, actors de la Marina i el Vinalopó, comarques del sud del País Valencià, molt vinculats al món teatral d'Elx, per exemple, titulada *Quan no mira ningú*. Igualment, tenim pendants de publicació les obres guanyadores de les dues darreres convocatòries del Premi Escalante de Teatre Infantil. Aquest cas és especial, perquè Bromera té una llarga història de col·laboració amb aquest centre teatral de la Diputació de València, l'únic de titularitat pública dedicat exclusivament a la formació, la creació i la programació de teatre infantil en valencià.

Com podeu observar, el món és dels valents!